

مقدمه

از زمان حمله به سفارت آمریکا در تهران در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ (۴ نوامبر ۱۹۷۹) _ که به صدور بیانیه ۱۲ نوامبر از سوی «جیمی کارتر»، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، مبنی بر ممنوعیت واردات نفت خام و فرآورده‌های نفتی ایران به ایالات متحده و سپس فرمان اجرایی شماره «۱۲۱۷۰»، مورخ ۱۴ نوامبر ۱۹۷۹، حاوی انسداد دارایی‌های دولت ایران در قلمرو قضایی ایالات متحده انجامید _ تا به امروز که شاهد سخت‌ترین تحریم‌ها در پایان ریاست جمهوری «دونالد ترامپ» هستیم، نفت و گاز و درآمدهای ناشی از آن، همواره در مرکز توجه این تحریم‌ها بوده است.

ممانعت از حضور شرکت‌های نفتی بین‌المللی، فروش خدمات فنی، محدودیت سرمایه‌گذاری، تعمیم این ممنوعیت‌ها به کشورهای ثالث، تحریم مشتریان نفتی، بستن مسیرهای انتقال درآمدهای نفت و فرآورده‌های آن، به‌عنوان روشی هدفمند، به سیاستی مستمر تبدیل شده است. مسیری که به فراخور زمان و نیازهای تحریمی از حیث شمول جغرافیایی، موضوعی و همچنین کاربرد ابزارها و مراکز نظارتی و کنترلی، دامنه وسیعی یافته و به جایی رسیده که جملگی در ابعاد سیاسی، حقوقی، فنی و فناوری در هماهنگی با یکدیگر کار می‌کنند و موانع جدی در فروش نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی ایران و تحصیل درآمدهای آن ایجاد کرده است. درآمدهایی که برابر آمارهای اقتصادی منتشر شده در چهار دهه پس از انقلاب، عمده منبع تأمین ارز بوده و به‌عنوان بخش مهمی از بودجه، صرف تأمین هزینه‌ها شده است.

فصل مشترک بودن نفت و گاز در روند طولانی تحریم از یک‌سو و همچنین